

2. Ο Μάνος Χατζιδάκις για τον νεοναζισμό:

(Παρατίθεται αυτούσιο το κείμενο του Μάνου Χατζιδάκι για τον νεοναζισμό και τον εθνικισμό που έγραψε τον Φεβρουάριο του 1993, λίγους μήνες πριν από τον θάνατό του. Το κείμενο αυτό είχε δημοσιευτεί στο πρόγραμμα αντιναζιστικής συναυλίας που είχε δώσει η Ορχήστρα των Χρωμάτων με έργα Βάιλ, Λιστ και Μπάρτον. Το ίδιο κείμενο παράλληλα είχε δημοσιευθεί και στην εφημερίδα Ελευθεροτυπία).

«Ο νεοναζισμός, ο φασισμός, ο ρασιζμός και κάθε αντικοινωνικό και αντιανθρώπινο φαινόμενο συμπεριφοράς δεν προέρχεται από ιδεολογία, δεν περιέχει ιδεολογία, δεν συνθέτει ιδεολογία. Είναι η μεγεθυμένη έκφραση-εκδήλωση του κτήνους που περιέχουμε μέσα μας χωρίς εμπόδιο στην ανάπτυξή του, όταν κοινωνικές ή πολιτικές συγκυρίες συντελούν, βοηθούν, ενισχύουν τη βάρβαρη και αντιανθρώπινη παρουσία του.

Η μόνη αντιβίωση για την καταπολέμηση του κτήνους που περιέχουμε είναι η Παιδεία. Η αληθινή παιδεία και όχι η ανεύθυνη εκπαίδευση και η πληροφορία χωρίς κρίση και χωρίς ανήσυχη αμφισβητούμενη συμπερασματολογία. Αυτή η παιδεία που δεν εφησυχάζει ούτε δημιουργεί αυταρέσκεια στον σπουδάζοντα, αλλά πολλαπλασιάζει τα ερωτήματα και την ανασφάλεια. Όμως μια τέτοια παιδεία δεν ευνοείται από τις πολιτικές παρατάξεις και από όλες τις κυβερνήσεις, διότι κατασκευάζει ελεύθερους και ανυπότακτους πολίτες μη χρήσιμους για το ευτελές παιχνίδι των κομμάτων και της πολιτικής. Κι αποτελεί πολιτική «παράδοση» η πεποίθηση πως τα κτήνη, με κατάλληλη τακτική και αντιμετώπιση, καθοδηγούνται, τιθασειούνται.

Ενώ τα πουλιά... Για τα πουλιά, μόνον οι δολοφόνοι, οι άθλιοι κυνηγοί αρμόζουν, με τις «ευγενικές παντός έθνους παραδόσεις». Κι είναι φορές που το κτήνος πολλαπλασιάζεται κάτω από συγκυρίες και με τη μορφή «λαϊκών αιτημάτων και διεκδικήσεων» σχηματίζει φαινόμενα λοιμώδους νόσου που προσβάλλει μεγάλες ανθρώπινες μάζες και επιβάλλει θανατηφόρες επιδημίες.

Πρόσφατη περίπτωση ο Β΄ Παγκόσμιος Πόλεμος. Μόνο που ο πόλεμος αυτός μας δημιούργησε για ένα διάστημα μιαν αρκετά μεγάλη πλάνη, μιαν ψευδαίσθηση. Πιστέψαμε όλοι μας πως σ' αυτόν τον πόλεμο η Δημοκρατία πολέμησε τον φασισμό και

τον νίκησε. Σκεφθείτε: η «Δημοκρατία», εμείς με τον Μεταξύ κυβερνήτη και σύμμαχο τον Στάλιν, πολεμήσαμε τον ναζισμό, σαν ιδεολογία άσχετη από μας τους ίδιους. Και τον... νικήσαμε. Τι ουτοπία και τι θράσος. Αγνοώντας πως απαλασσόμενοι από την ευθύνη του κτηνώδους μέρους του εαυτού μας και τοποθετώντας το σε μια άλλη εθνότητα υποταγμένη ολοκληρωτικά σ' αυτό, δεν νικούσαμε κανένα φασισμό αλλά απλώς μιαν άλλη εθνότητα επικίνδυνη που επιθυμούσε να μας υποτάξει.

Ένας πόλεμος σαν τόσους άλλους από επικίνδυνους ανόητους σε άλλους ανόητους, περιστασιακά ακίνδυνους. Και φυσικά όλα τα περί «Ελευθερίας», «Δημοκρατίας», και «λίκνων πνευματικών και μη», για τις απαίδευτες στήλες των εφημερίδων και τους αφελείς αναγνώστες. Ποτέ δεν θα νικήσει η Ελευθερία, αφού τη στηρίζουν και τη μεταφέρουν άνθρωποι, που εννοούν να μεταβιβάσουν τις δικές τους ευθύνες στους άλλους.

(Κάτι σαν την ηθική των γερόντων χριστιανών. Το καλό και το κακό έξω από μας. Στον Χριστό και τον διάβολο. Κι ένας Θεός που συγχωρεί τις αδυναμίες μας, εφόσον κι όταν τον θυμηθούμε μες στην ανευθυνότητα του βίου μας. Επιδιώκοντας πάντα να εξασφαλίσουμε τη μετά θάνατον εξακολουθητική παρουσία μας. Αδυνατώντας να συλλάβουμε την έννοια της απουσίας μας. Το ότι μπορεί να υπάρχει ο κόσμος δίχως εμάς και δίχως τον Καντιώτη τον Φλωρίνης).

Δεν θέλω να επεκταθώ. Φοβάμαι πως δεν έχω τα εφόδια για μια θεωρητική ανάπτυξη ούτε την κατάλληλη γλώσσα για τις απαιτήσεις του όλου θέματος. Όμως το θέμα με καίει. Και πριν πολλά χρόνια επιχείρησα να το αποσαφηνίσω μέσα μου. Σήμερα ξέρω πως διέβλεπα με την ευαισθησία μου τις εξελίξεις και την επανεμφάνιση του τέρατος. Και δεν εννοούσα να συνηθίσω την ολοένα αυξανόμενη παρουσία του. Πάντα εννοώ να τρομάζω.

“Η μόνη αντιβίωση
για την καταπολέμηση
του κτήνους
που περιέχουμε
είναι η Παιδεία.”

Ο νεοναζισμός δεν είναι οι άλλοι. Οι μιστοί δολοφόνοι, που βρίσκουν όμως κατανόηση από τις διωκτικές αρχές λόγω μιας περιέργης αλλά όχι και ανεξήγητης συγγενικής ομοιότητας. Που τους έχουν συνηθίσει οι αρχές και οι κυβερνήσεις σαν μια πολιτική προέκτασή τους ή σαν μια επιτρεπτή αντίθεση, δίχως ιδιαίτερη σημασία που να προκαλεί ανησυχία. (Τελευταία διάβασα πως στην Πάτρα, απέναντι στο αστυνομικό τμήμα, άνοιξε τα γραφεία του ένα νεοναζιστικό κόμμα. Καμιά ανησυχία ούτε για τους φασίστες ούτε για τους αστυνομικούς. Ούτε φυσικά για τους περιοίκους).

Ο εθνικισμός είναι κι αυτός νεοναζισμός. Τα κουρεμένα κεφάλια των στρατιωτών, έστω και παρά τη θέλησή τους, ευνοούν την έξοδο της σκέψης και της κρίσης, ώστε να υποτάσσονται και να γίνονται κατάλληλοι για την αποδοχή διαταγών και κατευθύνσεων προς κάποιο θάνατο. Δικόν τους ή των άλλων. Η εμπειρία μου διδάσκει πως η αληθινή σκέψη, ο προβληματισμός οφείλει κάπου να σταματά. Δεν συμφέρει. Γι' αυτό και σταματώ. Ο ερασιτεχνισμός μου στην επικέντρωση κι ανάπτυξη του θέματος κινδυνεύει να γίνει ευάλωτος από τους εχθρούς. Όμως οφείλω να διακηρύξω το πάθος μου για μια πραγματική κι απρόσκοπτη ανθρώπινη ελευθερία.

Ο φασισμός στις μέρες μας φανερώνεται με δυο μορφές. Ή προκλητικός, με το πρόσχημα αντιδράσεως σε πολιτικά ή κοινωνικά γεγονότα που δεν ευνοούν την περίπτωσή τους ή παθητικός μες στον οποίο κυριαρχεί ο φόβος για ό,τι συμβαίνει γύρω μας. Ανοχή και παθητικότητα λοιπόν. Κι έτσι εδραιώνεται η πρόκληση. Με την ανοχή των πολλών. Προτιμότερο αργός και σιωπηλός θάνατος από την αντίδραση του ζωντανού και ευαίσθητου οργανισμού που περιέχουμε.

Το φάντασμα του κτήνους παρουσιάζεται ιδιαίτε- ρως έντονα στους νέους. Εκεί επιδρά και το μάρκε- τινγκ. Η επιρροή από τα Μ.Μ.Ε. ενός τρόπου ζωής που ευνοεί το εμπόριο. Κι όπως η εμπορία ναρκω- τικών ευνοεί τη διάδοσή τους στους νέους, έτσι και η μουσική, οι ιδέες, ο χορός και όσα σχετίζονται με τον τρόπο ζωής τους έχουν δημιουργήσει βιο- μηχανία και τεράστια κι αφάνταστα οικονομικά ενδιαφέροντα.

Και μη βρίσκοντας αντίσταση από μια στέρα παιδεία όλα αυτά δημι- ουργούν ένα κατάλληλο έδαφος για να ανθίσει ο εγωκεντρισμός η εγω- πάθεια, η κενότητα και φυσικά κάθε κτηνώδες ένστικτο στο εσωτερικό τους. Προσέξτε τον χορό τους με τις ομοιόμορφες στρατιωτικές κινή- σεις, μακριά από κάθε διάθεση επα- φής και επικοινωνίας. Το τραγούδι τους με τις συνθηματικές επαναλαμ- βανόμενες λέξεις, την απουσία του βιβλίου και της σκέψης από τη συ- μπεριφορά τους και τον στόχο για μια άνετη σταδιοδρομία κέρδους και εύκολης επιτυχίας.

Βιώνουμε μέρα με τη μέρα περισσότερο το τμήμα του εαυτού μας που ή φοβάται ή δεν σκέφτεται, επι- διώκοντας όσο γίνεται περισσότερα οφέλη. Όσπου να βρεθεί ο κατάλληλος «αρχηγός» που θα ηγηθεί αυτό το κατάπτυστο περιεχόμενό μας. Και τότε θα 'ναι αργά για ν' αντιδράσουμε. Ο νεοναζισμός είμα- στε εσείς κι εμείς – όπως στη γνωστή παράσταση του Πιραντέλο. Είμαστε εσείς, εμείς και τα παιδιά μας. Δεχόμαστε να 'μαστε απάνθρωποι μπρος στους φορείς του AIDS, από άγνοια, αλλά και τόσο «ανθρώπινοι» και συγκαταβατικοί μπροστά στα αν- θρωποειδή ερπετά του φασισμού πάλι από άγνοια, αλλά κι από φόβο κι από συνήθεια.

Και το Κακό ελλοχεύει χωρίς προφύλαξη, χωρίς ντροπή. Ο νεοναζισμός δεν είναι θεωρία, σκέψη και αναρχία. Είναι μια παράσταση. Εσείς κι εμείς. Και πρωταγωνιστεί ο Θάνατος».

“Και το Κακό
ελλοχεύει
χωρίς προφύλαξη,
χωρίς ντροπή.
Ο νεοναζισμός
δεν είναι θεωρία,
σκέψη και αναρχία.
Είναι μια παράσταση.
Εσείς κι εμείς.
Και πρωταγωνιστεί
ο Θάνατος”